

Saamelaisiin kohdistuvaa uhkailua ja vihaa vastaan on taisteltava!

Kirjoittajat:

Linda Hofstad Helleland, alue- ja digitalisaatioministeri, Norja

Amanda Lind, kulttuuri- ja demokratiaministeri, Ruotsi

Anna-Maja Henriksson, oikeusministeri, Suomi

Aili Keskitalo, saamelaiskäräjien puheenjohtaja, Norja

Per-Olof Nutti, saamelaiskäräjien puheenjohtaja, Ruotsi

Tuomas Aslak Juuso, saamelaiskäräjien puheenjohtaja, Suomi

Saamelaiset on tunnustettu omaksi kansakseen ja alkuperäiskansaksi, jolla on oma kulttuurinsa, yhteiskuntansa ja omat kielensä. Siksi maittemme alueelta löytyy useita erilaisia kulttuuri-ilmastoja ja erilaisia kieliä. Tämä on rikkaus meille kaikille. Tämän vuoksi seuraamme huolestuneita sitä, kuinka saamelaiset joutuvat uhkauksien, vihan ja häirinnän kohteeksi. Me emme voi hyväksyä tätä, ja meidän on taisteltava yhteisin voimin tätä vastaan.

Ruotsin korkeimman oikeuden 23. tammikuuta 2020 julistaman tuomion jälkeen koko Saamenmaan alueella on esiintynyt uhkailua, vihaa ja väkivaltaa. Saamelaiset ovat saaneet muun muassa tappouhkauksia, ja poroja häiritty ja tapettu.

Pohjois-Norjassa on ollut useita tapauksia, joissa on vakavasti kiihotettu saamelaisia vastaan. Sanomalehti Nordlys kertoi 6. joulukuuta 2020 tapauksesta Tromssassa, jossa nuori tyttö joutui bussissa häirinnän kohteeksi, koska hän puhui saamea.

Suomessa vihapuhetta saamelaisia vastaan esiintyy usein sosiaalisessa mediassa, mutta myös muissa medioissa. Erityisesti sellaisissa asioissa, joissa on kyse saamelaisten oikeuksista, esiintyy vihapuhetta ja yrityksiä saada saamelaiset vaikenemaan.

Maailmanlaajuisesti on nähtävissä, että alkuperäiskansat joutuvat yhä suuremmissa määrin häirinnän ja suvaitsemattomuuden kohteeksi erityisesti puolustaessaan ja harjoittaessaan oikeuksiaan maahan ja luonnonvaroihin. Saamelaisia syrjitään heidän käyttäessään alkuperäiskansalle kuuluvia oikeuksiaan ja ilmaistessaan saamelaista identiteettiään. Olemme huolissamme siitä, kuinka saamelaisviha näyttää normalisoituvan yhteiskunnassa.

Mitä vihapuhe aiheuttaa meille?

Vihapuheella voi olla vakavia seurauksia niin yksilölle, ryhmälle kuin koko yhteiskunnallekin. Monet saamelaiset kohtaavat vihapuhetta koulun pihalla, kadulla, internetissä, sosiaalisessa mediassa ja nettilehtien kommenttipalstoilla. Uhkaukset ja viha vaikuttavat myös heihin, jotka eivät joudu suoraan sen kohteeksi. Kun nuoret saamelaiset lukevat ja näkevät, kuinka aikuiset miehet ja naiset ilmaisevat itseään sosiaalisessa mediassa, heitä voi pelottaa tuoda

esille omaa saamelaista identiteettiään, eivätkä he välttämättä halua osallistua julkiseen keskusteluun. Näin viha ja häirintä vaikuttavat kielteisesti myös saamen kieliin ja saamelaisen kulttuurin kehittämiseen, joiden tilanne on jo haavoittuva.

Toinen elementti on arkipäivän rasismi, joko "meihin" ja "muihin" sekä arkipäiväinen saamelaisten ja saamelaisen kulttuurin vähättely.

Viha ja vihapuhe vaikuttavat yksittäisten ihmisten ja kokonaisten kansanryhmien identiteettiin ja ylpeyteen. Kun jatkuvasti saa kokea vihaa ja häirintää taustansa vuoksi, on yhä vaikeampaa esiintyä omana itsenään. Viime vuosikymmenet olemme kannustaneet yhteiskunnan monimuotoisuuteen. Se on tärkeää meille kaikille. Nykyisen kovan keskusteluilmapiirin vuoksi tämä monimuotoisuus on vaarassa muuttua näkymättömäksi.

Demokraattisissa yhteiskunnissamme on oltava tilaa keskustelulle ja erilaisille mielipiteille. Sananvapaus on demokraattisen oikeusvaltion kivijalka. Mutta sananvapaus ei tarkoita vapautta harjoittaa vihapuhetta eikä vapautta kiihottaa eri kansanryhmiä vastaan. Se, että vihapuheesta ja kiihotuksesta on tulossa uusi normaali, on demokraattinen ongelma, joka muun muassa rajoittaa muiden osallistumista yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Mitä voimme tehdä tälle?

Yhteiskuntana emme voi hyväksyä tällaista vihaa ja häirintää saamelaisia kohtaan. Yhteiskuntamme ei voi olla välinpitämätön – ja vain ohittaa vihapuhetta sanomatta sitä vastaan tai puuttumatta siihen. Meillä, jotka edustamme hallitusta ja kolmea saamelaista parlamenttia, on erityinen vastuu nousta vihapuhetta vastaan. Meillä kaikilla on myös vastuu sellaisen yhteiskunnan luomisesta, jossa jokainen voi olla oma itsensä pelkäämättä kiihottamista väestöryhmää vastaan ja uhkauksia.

Kaikissa kolmessa maassamme on otettu käyttöön omia, kansallisia toimenpiteitä tällä alueella:

- Norjassa on vihapuheen vastainen kansallinen strategia sekä etniseen taustaan ja uskontoon perustuvat rasismien ja syrjinnän vastainen toimintasuunnitelma.
- Ruotsissa on *Kansallinen suunnitelma rasismien, vastaavien vihamielisyyksien ja viharikosten torjumiseksi*, jossa saamelaisiin kohdistuva rasismi nostetaan erityisesti esiin.
- Suomessa ollaan laatimassa rasismien torjunnan ja hyvien väestösuhteiden toimintasuunnitelmaa.

Lisääntynyt pohjoismaisen tason yhteistyö voi hyötyä kansallisista kokemuksista, ja yhteistyö voi auttaa edistämään yhteisiä toimenpiteitä. Mielestämme erityisesti seuraavat kolme seikkaa ovat jatkotyön kannalta tärkeitä:

- Sekä Norja, Ruotsi että Suomi ovat alkaneet valmistella totuus- ja sovintoprosesseja. Prosessit tulevat valottamaan historiallisia vääryyksiä, mikä auttaa parantamaan ymmärrystä saamelaisen kansan nykytilanteesta kolmessa pohjoisessa maassa. Jatkotyössä voimme hyötyä toistemme kokemuksista.
- Olemme myös päättäneet työskennellä sen puolesta, että tietämystä sekä historiallisesta että nykyään tapahtuvasta rasismista ja syrjinnästä saadaan lisättyä.
- Samaan aikaan meidän on luotava ja tuettava hyviä esikuvia, jotka nousevat vastustamaan vihapuhetta ja kiihotusta kansanryhmää vastaan sekä toimivat näitä vastaan. Monet hyvät voimat ovat edistämässä sitä, että historiallinen häpeäntunne saadaan muutettua ylpeydeksi ja iloksi.

Tie on edelleen pitkä, mutta meillä ei ole varaa epäonnistua tehtävässämme. Kiihotus ja viha saamelaisia ja vähemmistöjä vastaan on asia, josta maamme eivät voi tulla tunnetuiksi. Matkamme ei ole päättynyt, ennen kuin kaikki ovat tästä yhtä mieltä ja ennen kuin kaikki voivat olla ylpeitä kulttuuristaan joutumatta pelkäämään kiihotusta ja vihaa kansanryhmäänsä vastaan.